

KNOB stimuleringsprijs voor nieuw academisch talent 2025

Juryrapport

In 2008 stelde de KNOB op initiatief van toenmalig scheidend voorzitter Diederik Six een stimuleringsprijs in voor nieuw academisch talent. De prijs wordt sinds 2010 tweejaarlijks toegekend aan een opmerkelijke wetenschappelijke scriptie, artikel of project in een van de wetenschapsgebieden waar de Bond zich mee bezighoudt.

De stimuleringsprijs wordt dit jaar voor de achtste keer uitgereikt. De jury van de stimuleringsprijs 2025 bestond uit dr. Eva Röell (voorzitter; Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Universiteit Utrecht), prof. dr. Jaap Evert Abrahamse (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Vrije Universiteit) en drs. Ad van der Zee (zelfstandig historicus en erfgoedadviseur). Secretaris van de jury was Judith Fraune van het bureau van de KNOB.

De voorselectie van de KNOB Stimuleringsprijs is streng. Om mee te kunnen doen heeft de student een voordracht van de scriptiebegeleider nodig, die zich daarmee ook aan het resultaat verbindt. Studenten waarvan de scriptie minstens met een 8, of in Vlaanderen minimaal met 14 is beoordeeld, mogen hun scriptie ook zelf insturen.

Daarnaast moet de scriptie ook voldoen aan enkele randvoorwaarden. Het onderwerp moet gaan over het werkgebied van de KNOB, dus architectuurgeschiedenis, praktijk en geschiedenis van monumentenzorg en restauratie, archeologie, stedenbouwgeschiedenis en geschiedenis van het cultuurlandschap in Nederland en Vlaanderen, en in gebieden waar Nederland historisch aan verbonden is geweest. Andere criteria zijn: een kritische benadering van het vakgebied, de mate waarin onderzoek consistent en vernieuwend is in de aanpak en welke nieuwe inzichten het onderzoek heeft opgeleverd. Ook een toegankelijke, goed geschreven tekst wordt zeer gewaardeerd.

De jury wil graag iedereen bedanken die betrokken is geweest bij de inzendingen. In de eerste plaats de studenten die hun – vaak eerste – proeve van bekwaamheid hebben voorgelegd aan een kritische jury. De jury wenst hen veel succes in het vervolg van hun loopbaan. Dank ook aan alle docenten die de studenten hebben begeleid en voorgedragen. Zonder hen zou deze prijs er niet zijn. Ten slotte een woord van dank aan

Diederik Six, die aan de wieg stond van de KNOB Stimuleringsprijs. Tastbare getuigenis daarvan is de Six-penning – u ziet hem hier – die de winnaar krijgt uitgereikt.

Er hebben dit jaar elf scripties meegedongen naar de prijs. Elf goede scripties afkomstig van de universiteiten van Amsterdam (VU en UvA), Utrecht, Wageningen, Antwerpen, Leuven en de Vrije Universiteit Brussel.

De jury heeft van deze elf vijf inzendingen genomineerd. De auteurs ervan zijn uitgenodigd om hier vandaag hun onderzoek te presenteren, we zijn verheugd dat zij dat allemaal hebben willen doen. Aan de prijs zijn naast de genoemde Six-penning een jaarlidmaatschap van de KNOB en een geldbedrag van 500 euro verbonden. De winnaar wordt bovendien uitgenodigd om een artikel over het onderzoek in het *Bulletin KNOB* te publiceren.

Ik wil hier benadrukken dat de winnaar de prijs krijgt op basis van de scriptie; de kwaliteit van de zojuist gegeven presentaties is niet van invloed op het juryoordeel. Wij hebben onze beslissing al ruim een maand geleden genomen.

Ik zal de vijf genomineerde scripties hier eerst in alfabetische volgorde van de auteursnaam noemen en ook iets zeggen over de reden waarom wij die scriptie hebben genomineerd. Daarna zal ik wat dieper ingaan op de uiteindelijke winnaar.

We beginnen met **Liam Borger**, *Kruispunten van Cultuur*. Geschreven voor de studierichting Stads- en architectuurgeschiedenis, UvA). Liam heeft voor zijn scriptie onderzoek gedaan naar de bouw van kerken op de Benedenwindse eilanden. Het gaat – even voor de niet-Nederlanders onder u - om de eilanden Aruba, Bonaire en Curaçao, gelegen voor de kust van Venezuela. Liam heeft zich ten doel gesteld om een overzicht samen te stellen van alle 40 kerken op de eilanden en dat niet alleen, hij heeft ze ook in een historische en bouwkundige context geplaatst, van de Spaanse tijd, de tijd van de West-Indische Compagnie en het Nederlandse koloniale bestuur, tot aan de missie-architectuur uit de tweede helft van de twintigste eeuw. Hiermee is een complete en zeer waardevolle inventarisatie van het religieus erfgoed op de eilanden ontstaan.

De tweede genomineerde is **Alisha van Heek**, *Bezielde ruimte*. (Universiteit Utrecht) Haar scriptie gaat ook over religieus erfgoed, maar van een wat andere orde. Zij richt zich specifiek op de bouw van enkele kerken uit de jaren 1920 en 30 van de Nederlandse protestantenbond. Op enkele congressen van die religieuze groepering werden vanuit theologie

en spiritualiteit bepaalde bouwkundige principes geformuleerd. Alisha heeft die uitgangspunten in haar scriptie nader geanalyseerd en vergeleken met de daadwerkelijke gebouwde kerken zoals die nu nog bestaan: ruimten die worden gekenmerkt door 'een diepgaande emotionele, spirituele en culturele resonantie'. In de casestudies verbindt zij deze principes met de praktische en liturgische eisen die aan een kerkgebouw werden gesteld. Alisha's onderzoek levert behalve nieuwe inzichten ook een mooi en fijn geschreven verhaal op over een voor velen onbekend onderwerp.

De derde genomineerde is **Stan Liebrand**, met zijn scriptie *Natuurkracht of menselijke meesters?* (Stadsgeschiedenis, UvA). Stans scriptie mogen we misschien wat atypisch noemen omdat hij de methode van de kwantitatieve data-analyse heeft gekozen. Via een interessante behandeling van enkele theoretische uitgangspunten analyseert Stan het landschap van waterlopen in Holland zoals dat in het begin van de 16de eeuw bestond om de vraag te kunnen beantwoorden wat de relatie is tussen dat waterlandschap en de ontwikkeling van steden. De gekozen aanpak, waarin ruimtelijke analyse wordt gecombineerd met kwantitatief historisch onderzoek, getuigt van grote ambitie. We vinden het een moedige keuze om met een dergelijk theoretisch kader de geschiedenis van het landschap en de nederzettingen binnen te trekken.

De vierde scriptie is die van **Isa Walvoort**, *The Dutch and Superdutch*. (VU Amsterdam). Deze scriptie wil nadrukkelijk positie innemen in een discussie zoals deze al enige tijd werd gevoerd over het bijzondere karakter van een bepaald soort Nederlandse architectuur. In met name het boek van Bart Lootsma is dit beeld van 'The Superdutch' gecreëerd dat vervolgens door anderen is overgenomen. Isa wil aan de hand van een goed geproblematiseerde analyse nagaan wat hier nou eigenlijk van klopt en concludeert dat het hier vooral blijkt te gaan om beeldvorming die een eigen leven is gaan leiden, maar dat je geen identiteit, ook geen Nederlandse, kunt koppelen aan iets wat nauwelijks een reële samenhang vertoont. Met deze mooie scriptie heeft ze een onderwerp aangesneden dat in onze tijd weer volop in de belangstelling staat: de kwaliteit van architectuur en stedenbouw binnen een veranderend bestel.

Ten slotte de scriptie van **Britt Wouters** (Universiteit Antwerpen) met haar scriptie, een *biografie* zouden we moeten zeggen, over *Jan de Vroeij*. Britt noemt Jan de Vroeij zelf een wat op de achtergrond geraakte architect, maar aan de uitgebreide catalogus van zijn werk die zij presenteert zou je dat niet zeggen. Britt heeft een omvangrijke reconstructie gemaakt van het oeuvre van deze architect op basis van uitgebreid literatuur- en archiefonderzoek. Het werk van De Vroeij,

voornamelijk actief in en rond Antwerpen, wordt mooi ingekaderd in een historische context, waardoor je ook veel meekrijgt van de heersende praktijk en opgaven, zeg maar de tijdgeest. Het onderzoek naar leven en werk van Jan de Vroeij wordt goed uitgediept en op een prettig leesbare wijze gepresenteerd. Alles wat u altijd al over Jan de Vroeij had willen – en kunnen – weten staat hierin.

-

De auteurs hebben het de jury dit keer bepaald niet gemakkelijk gemaakt. Dat lijkt een cliché dat jury's altijd zeggen, maar dit keer is het echt waar. De onderwerpen en de gekozen methodes waren buitengewoon divers. Dat is op zich natuurlijk mooi en daar kunnen we blij om zijn, maar het maakt onderlinge vergelijking lastig. Op het punt waar de een hoog scoort, scoort de ander weer minder en andersom. De ene scriptie is heel goed geschreven, de ander heeft een belangwekkend uitgangspunt. Daarom moest de jury op zoek naar een gemeenschappelijk criterium, een soort meetlat, waarlangs we alle vijf genomineerden konden leggen zodat een eerlijk en gewogen oordeel mogelijk werd. En het criterium dat we kozen was inhoudelijk: welke nieuwe inzichten brengt deze scriptie ons? Wat draagt die bij aan reeds bestaande kennis, welke lacunes worden er gevuld en welke nieuwe vertrekpunten voor de toekomst worden er aangereikt zodat we weer een stap verder kunnen.

De keuze is voor ons gevallen op een scriptie die een dergelijk en tegelijk degelijk raamwerk aanbiedt, die historisch en bouwhistorisch onderzoek combineert. Die geen vooroordelen benadrukt, of een politiek statement wil maken, maar een goed gekozen onderwerp breed aanvliegt en op voorbeeldige wijze uitdiept en presenteert. En, heel belangrijk, die laat zien hoe je een theoretische benadering kunt vervlechten met veldwerk. We hebben ten slotte de keuze gemaakt voor een scriptie die iets aanpakt wat nog niet eerder daar, voor dit onderwerp en op deze manier is gedaan.

De keuze van de jury voor de KNOB Stimuleringsprijs 2025 is daarom de scriptie van Liam Borger, Kruispunten van cultuur.

Ik mag nu Korrie Louwes, voorzitter van de Kon Nederlandse Oudheidkundige Bond uitnodigen om de prijs aan hem uit te reiken.